

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет економіки та управління
Кафедра економіки, підприємництва та маркетингу

СИЛАБУС

нормативного освітнього компонента

ТЕОРІЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕВИХ РИНКІВ

підготовки доктора філософії
спеціальності 051 Економіка
освітньо-наукової програми Економіка галузових ринків

Луцьк – 2023

Силабус освітнього компонента «ТЕОРІЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕВИХ РИНКІВ» підготовки доктора філософії, галузі знань 05 Соціально та поведінкові науки, спеціальності 051 Економіка, за освітньо-науковою програмою Економіка галузевих ринків

Розробник: Павлова О.М., завідувач кафедри економіки, підприємництва та маркетингу, доктор економічних наук, професор

Погоджено:

Гарант освітньо-наукової програми:

Олена ПАВЛОВА

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри економіки, підприємництва та маркетингу протокол №5 від 09.01.2023 року.

Завідувач кафедри

Олена ПАВЛОВА

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній ступінь	Характеристика освітнього компонента
Денна/вечірня форми навчання	05 Соціально та поведінкові науки 051 Економіка, Економіка галузевих ринків Доктор філософії в галузі економіки	Нормативний
Кількість годин/кредитів ECTS 120/4		Рік навчання 1
		Семестр 2
		Лекції 20 годин
		Практичні (семінарські) 14 годин
		Самостійна робота 75 годин
ІНДЗ: немає		Консультації 11 годин
	Форма контролю: екзамен	
Мова навчання		Українська

II. Інформація про викладача (-ів)

Павлова Олена Миколаївна, д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та маркетингу.

моб. +380985038484, pavlova.olena@vnu.edu.ua

Дні занять розміщено на: <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація освітнього компонента.

Освітній компонент розроблено таким чином, щоб надати здобувачам вищої освіти необхідні знання, обов'язкові для того, щоб формувати у майбутніх докторів філософії в галузі економіки сучасне системне мислення та комплекс спеціальних вмінь, практичних знань і навичок у організації діяльності галузевих ринків. Тому у курсі представлено як огляд теоретичних основ функціонування галузевих ринків, стратегічної поведінки виробників в умовах ринків з недосконалою конкуренцією

2. Мета і завдання освітнього компонента.

Метою навчального компонента є формування системи знань щодо підвищення ефективності управління організаційними структурами завдяки правильному використанню ресурсного, кадрового та матеріально-технічного забезпечення діяльності та організації ринків окремих галузей.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання у процесі викладання наступних завдань: формування економічного мислення та професійних компетентностей у здобувачів вищої освіти освітньої програми; забезпечення глибокого розуміння основних категорій навчального компонента, ключових трендів та закономірностей розвитку сучасних галузевих ринків, а також основних напрямів та інструментів державної галузевої політики; набуття практичних навичок застосування системи

показників для оцінки висоти бар'єрів входу та виходу, рівня концентрації та монополізації конкретних галузевих ринків; формування навичок критичного осмислення проблем розвитку галузевих ринків та їх регулювання; активізація творчого пошуку здобувачів вищої освіти у вирішенні складних проблем функціонування галузевих ринків.

3.Результати навчання (компетентності).

Загальні компетенції

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК04. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК05. Здатність розв'язувати комплексні проблеми економіки на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

Фахові компетенції

СК 03. Здатність використовувати сучасні методології, методи та інструменти емпіричних і теоретичних досліджень у сфері економіки, методи комп'ютерного моделювання, сучасні цифрові технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та науково-педагогічній діяльності.

СК 04. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти.

СК 05. Здатність виявляти, поглиблено аналізувати та вирішувати проблеми дослідницького характеру у сфері економіки з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень, в тому числі з питань європейської та євроінтеграційної інтеграції.

СК 07. Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні наукові проєкти в економіці та дотичні до неї міждисциплінарні підходи, проявляти лідерство та відповідальність при їх реалізації, комерціалізувати результати наукових досліджень та забезпечувати дотримання прав інтелектуальної власності.

Програмні результати навчання

ПРН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання з економіки, соціально-економічними систем на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення фундаментальних і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень з розвитку економіки галузевих ринків, отримання наукових знань та здійснення інновацій.

ПРН02. Глибоко розуміти базові (фундаментальні) принципи та методи економічних наук, а також методологію наукових досліджень, застосовувати їх у власних дослідженнях у сфері економіки з метою досягнення економічної

та соціальної ефективності в умовах глобалізації.

ПРН 08. Планувати і виконувати емпіричні та/або теоретичні дослідження у сфері економіки та з дотичних міждисциплінарних напрямів, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми

ПРН 09. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, емпіричних досліджень і математичного та/або комп'ютерного моделювання, наявні літературні дані.

4. Структура освітнього компонента

Схема освітнього компонента денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Формування компетентностей та програмних результатів			Усього	Лек.	Пр.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю / Бали
	ЗК	ФК	ПРН						
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи економічного розвитку галузевих ринків									
Тема 1. Вступ до теорії економічного розвитку галузевих ринків. Методологія детермінації релевантного ринку	ЗК1, ЗК2, ЗК4	ФК3, ФК7	ПРН1, ПРН2, ПРН8	9	2	1	6	0	О,Т,П,Р/ 5
Тема 2. Ринкова концентрація та ринкова влада	ЗК4, ЗК5	ФК2, ФК3	ПРН1, ПРН8	10	2	1	6	1	О,Т,РЗ/ 5
Тема 3. Монопольні ринки	ЗК1, ЗК5	ФК3, ФК7	ПРН1, ПРН8, ПРН9	10	2	1	6	1	О,Т,РЗ/ 5
Тема 4. Конкуренція у виробничій вертикалі	ЗК2, ЗК5	ФК2, ФК4		10	2	1	6	1	О,Т,РЗ/ 5

Разом за модулем 1				39	8	4	24	3	20
Змістовий модуль 2. Діяльність та управління галузевими ринками									
Тема 5. Конкуренція на олігопольних ринках	ЗК5	ФК2 , ФК4	ПР1, ПР8	15	2	2	10	1	О,Т,РЗ/ 5
Тема 6. Диференціація товарів	ЗК1 , ЗК2 , ЗК4	ФК2 , ФК7	ПР2, ПР9	15	2	2	10	1	О,Т,РЗ/ 5
Тема 7. Інформаційна асиметрія та реклама	ЗК1 , ЗК5	ФК2 , ФК3 , ФК4	ПР2, ПР8, ПР9	16	2	2	10	2	О,Т,РЗ/ 5
Тема 8. Науково-технічний прогрес та інновації у конкурентній боротьбі	ЗК2 , ЗК5	ФК3 , ФК7	ПР1, ПР8, ПР9	17	3	2	10	2	О,Т,РЗ/ 5
Тема 9. Державне регулювання галузевих ринків	ЗК2 , ЗК4	ФК2 , ФК3	ПР2, ПР8	18	3	2	11	2	О,Т,РЗ/ 5
Разом за модулем 2				81	14	10	51	8	20
Модульна контрольна робота									60
Всього годин / Балів				120	20	14	75	11	100

Методи контролю *: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, П – презентація роботи; Р – реферат, О-опитування, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

5. Завдання для самостійного опрацювання.

Самостійна робота здобувача освіти (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються здобувачем освіти самостійно під методичним керівництвом викладача.

До завдань самостійної роботи, які запропоновані здобувачам освіти, віднесено:

1. Вивчення лекційного матеріалу.
2. Робота з вивчення рекомендованої літератури.
3. Вивчення основних термінів та понять за темами навчального компонента.
4. Підготовка до практичних занять, дискусій, роботи в малих групах, тестування.
5. Контрольна перевірка кожним здобувачем освіти особистих знань за запитаннями для самоконтролю.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо здобувача освіти

Відвідування занять є обов'язковим компонентом вивчення навчального компонента. Про відсутність з поважних причин здобувачі освіти зобов'язані доводити до відома викладача заздалегідь. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, карантин, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із деканатом та викладачем.

Політика щодо зарахування результатів формальної, неформальної та інформальної освіти. Результати навчання, здобуті шляхом формальної, неформальної та/або інформальної освіти, визнаються в ВНУ імені Лесі Українки шляхом валідації (https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-02/Polozhennia_%20vyznannia_rezultativ_navchannia_formalnii.pdf).

Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, контрольній роботі тощо, які передбачені силабусом навчального компонента:

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, відбувається в семестрі, що передує семестру початку вивчення освітнього компонента, або першого місяця від початку семестру, враховуючи ймовірність не підтвердження здобувачем результатів такого навчання.

Політика щодо академічної доброчесності.

Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату. Списування під час контрольних робіт та екзамену заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

Політика щодо дедлайнів та перескладання.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-2 бали). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

V. Підсумковий контроль

На іспит виносяться основні питання, типові та комплексні задачі, ситуації, завдання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отримані знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних задач.

Питання та форма проведення іспиту повинні бути визначені у силабусі.

Перелік питань на іспит

1. Формування теоретико-методологічних засад дослідження галузевих ринків. Еволюція методологічних підходів до аналізу економіки галузевих ринкових відносин.
2. Сутність і класифікація галузевих ринків.
3. Ефективність галузевих ринків. Проблеми ефективності функціонування галузевих ринків України.
4. Наслідки монополізації та їх оцінка.
5. Галузева політика та її типи.
6. Стан та напрями розвитку конкурентних відносин в Україні.
7. Теорії економічного регулювання. Антимонопольне регулювання: світовий досвід. Антимонопольне регулювання в Україні.
8. Класифікація видів економічної діяльності.
9. Типи та головні ознаки структури галузевих ринків.
10. Аналіз кон'юнктури ринку. Визначення продуктових меж ринку. Визначення географічних меж ринку.
11. Показники ринкової концентрації.
12. Монопольна влада фірми на ринку: шляхи набуття та утримання.
13. Стратегічні концепції фірми.
14. Фактори впливу на структуру ринку. Вплив держави на структуру ринку.
15. Контроль за концентрацією товарних ринків в Україні.
16. Загальні характеристика процесів злиття та поглинання. Мотиви та механізм процесів злиття та поглинань.
17. Наслідки процесів злиття та поглинань та необхідність їх регулювання. Політика уряду по відношенню до процесів злиття та поглинання: світовий досвід та Україна.
18. Природа, визначення та класифікація бар'єрів ринку. Нестратегічні та стратегічні бар'єри входження фірм на ринки.
19. Моделі домінантної фірми.
20. Стратегічна конкуренція: сутність та форми прояву.
21. Основні бар'єри входження на ринки товарів та послуг України.
22. Сутність та види цінової дискримінації. Практика використання цінової дискримінації. Цінова дискримінація в Україні.
23. Змова на ринках олігополістичної конкуренції. Некооперативні моделі

стратегічної взаємодії фірм на ринку олігополії.

24. Узгоджені дії суб'єктів господарювання: сутність та напрями регулювання.

25. Сутність та типи продуктової диференціації, її вплив на структуру ринку. Моделі продуктової диференціації Моделі диференціації у просторі.

26. Сутність та головні ознаки ринків природної монополії. Характеристика ринків природної монополії України.

27. Моделі регулювання ціноутворення на ринках природної монополії. Регулювання ринків природної монополії в Україні.

28. Природа та види вертикального контролю. Вертикальна інтеграція та її наслідки. Вертикальні обмеження та їх наслідки. Особливості вертикальних відносин в Україні.

29. Дослідження інновацій в теорії галузевих ринків. Визначення оптимального обсягу витрат на інновації для фірми. Інновації та структура ринку. Напрями стимулювання інноваційної діяльності на галузевих ринках України.

30. Визначення регіону як об'єкту дослідження. Основні ознаки регіону.

31. Класифікація регіонів України?

32. Основні завдання діагностування регіональних ринків в контексті регіональної статистики.

33. Основні етапи формування законодавчої бази України відносно регіональної політики та базові закони щодо розвитку регіонів.

34. Здобутки економістів, що стосуються формування теорій розміщення виробництва?

35. Характеристика основних імперативів державного регулювання регіональної економіки.

36. Поняття стійкого розвитку та еволюція його концепцій.

37. Особливості регіональної політики в країнах ЄС.

38. Регіональний розвиток та регіональне зростання: схожість та відмінності. Типи регіонального розвитку.

39. Галузева структура регіону.

40. Функціональна структура регіону.

41. Методика розрахунку валового випуску за секторами економіки.

42. Показники, що характеризують економічний розвиток регіону.

43. Валовий регіональний продукт. Фактори, що впливають на зміну валової доданої вартості та визначення цього впливу.

44. Соціальна інфраструктура території, її складові.

45. Методи вивчення диференціації доходів населення.

46. Показники, що характеризують соціальний розвиток регіону.

47. Індикатори природно-ресурсного потенціалу регіону.

48. Індикатори екологічного стану регіону.

49. Методи діагностування регіональних ринків та специфіка їх застосування.

50. Визначення стану депресивності регіону.

51. Міжрегіональні зв'язки та їх форми.

52. Аналітичні показники міжгалузевого балансу та балансу міжрегіональних зв'язків. Рівняння балансу міжрегіональних зв'язків.
53. Групи показників, що характеризують комплексність розвитку регіону.
54. Визначення спеціалізації регіонів.
55. Показники оцінки структурних змін, що відбуваються в регіональному розвитку.
56. Поняття «конвергенція» та «дивергенція». Види конвергенції. Показники розвитку регіонів, що застосовуються при аналізі конвергенції.
57. Коефіцієнт Джині, крива Лоренца, індекс Тейла: особливості та межі застосування.
58. Діаграма Морана: особливості побудови та значення кожного з її квадрантів.
59. Основні вимоги при розрахунку міжнародних індексів. Індеси, що відносяться до глобальних економічних індексів. Методика їх розрахунку.
60. Сутність методики визначення комплексної оцінки результатів соціально-економічного розвитку регіонів.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90-100	Зараховано
82-89	
75-81	
67-74	
60-66	
1-59	Незараховано (необхідне перескладання)

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна література

1. Дмитрієв І. А., Шевченко І.Ю. Економіка підприємства: навчальний посібник для практичних занять і самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів. Х.: ХНАДУ, 2018. 292 с
2. Бурик А. М. Планування діяльності підприємства: навчальний посібник. Київ: Центр учб. л-ри, 2018. 260с.
3. Блакита Г., Адаменко В. Методика CVP-аналізу: теорія та практика. Вісник Київського національного торговельно економічного університету, 2019. - №2(124).- С. 76-90.
4. Блакита Г., Лановська Г.Інтегральна оцінка діяльності підприємстваВісник Київського національного торговельно – економічного університету, 2017. №6(116).- С. 52-61.
5. Вашків О. Економіка галузевих ринків. Опорні конспекти лекцій. Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль. 2017. URL: <https://ek-azbuka.wixsite.com/tneu/blank-j2vcb>.
6. В.Д. Лагутін, Ю.М. Уманців, Т.А. Щербакова та ін. Економічна теорія

: підручник.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. –608 с.

7. Писанко С. В., Павлова О. М., Павлов К. В. Роль та значення інвестиційно-інноваційних процесів в електроенергетичній галузі регіону. Український журнал прикладної економіки. 2020. Том 5. № 3. С.320-328. ISSN 2415-8453.

8. Павлов К.В., Павлова О.М. Інноваційно-інвестиційний потенціал транспортної галузі України. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Том 5. №1. С 17-24.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Бібліотека ім. В.Г. Короленко. URL: <http://korolenko.kharkov.com/>
3. Студентська електронна бібліотека URL: <http://www.lib.ua-ru.net/>
4. Нормативно-правова база України URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/>
5. Державний служба статистики URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Інформаційні ресурси у цифровому репозиторії бібліотеки ВНУ імені Лесі Українки. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua>
7. Кабінет Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/>.